

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTŐI LAKÁS:

Kül. monostortutca 181. szám.

Megjelen a lap hetenkint 3-szor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton délelőtt. Ára évi nyolcra 3 ft. o. 6.
Hirdetési ár: 5 hasábos sorért 1-ör 7 kr., 2-ör 8 kr., 3-ör 9 kr. o. 6. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj. Előfizetés s hirdetés a kiadó hivatalnál kezelik.

A „nyitott” cikkek sora után 20 kr. előleg befizetése mellett a szerkesztőséghez czímzendők.

KIADÓ-HIVATAL:

Kőszepes, STEIN J. könyvkereskedése.

Pest, december 7. 1866

(D.) Tisztelt olvasóink jórészt úsznak eddig azon szövegben, mely az országgyűlés terméből végig árad a hazán, főképp olvasóink azon része, a ki a „Közlöny”-en kívül a pesti napi lapok valamelyikét még járhatja magának, s a lap minden hasábjait elolvasni szokván, most azoknak tarka tárgyai helyett legnagyobb részben egyhangu országgyűlési praedicatiokat olvas mert azt reméllem, hogy a „Közlöny”-től nem fog az követeltetni, hogy boldognak, boldogtalanak ismétléseit közreadja.

Azon tárgyban, mely körül a ház tagjai páratlan szöbbséggel áradoztak, az országgyűlési pártok közt nem volt eltérés, s részéről engem igen mulattatót főként a szélső baloldali férfiak azon fogása, a mitől azonban a tigrisek sem voltak mentek, midőn hosszadalmas oratioik súlyát azon eszmék felállítására fektették, melyeket Deák Ferencz husvétii cikke s 1861- és 65-iki feliratai sokkal correctebben, sokkal alaposabban felállítottak, mint a hogy ezen stereotyp locus communisokkal felcizfázott beszédekben felállítva látjuk, s azon tant, melyet már évek előtt részint a nyilvános lapokban s mindenesetre legszabatosabban körvonalozva Deák husvétii cikkében s felirataiban megállítva láthaták, ezen baloldali urak egy része most oly móddal árulgata, mintha egyedül az ő piros almája volna az, Deák pedig és pártja csupán vaczkort árulnának.

Sőt Madarász képviselő anyira ment, hogy éppen a Deák-pártot interpellálta, hogy mutassa fel valamely eredményt azon politikának, melyet folytatott, holott ezen politikában az egész ház osztozott — s úgy beszélt a fennemlített szónok a Deák-párthoz, mintha az űne kormányon, nem pedig Majláth és Beust.

Nem tudom, minő más politikát tudnak képzelni azon urak, mint vagy azon passiv ellentállás politikáját, melyet Deák és pártja követ, s melyet mint ilyen felismerhet az, a ki olvasott az angol parlament történelméről, midőn annak a mi politikánkhoz hasonló passiv politikáját Stampden vezette. Ez a politika cselekedni a parlament terén, de nem alkotva törvényt jogtalan uton s ki nem egészített közegekkel, azonban ostromolva, szorítva a kormányt, bátorítva a netalán rosszul tanácsolt suveraint, míg az alkotmányos utról lefordult locomotiv a vas-pályára vissza lehet zökkenteni, s itt aztán rendes uton tovább és átmenni a törvényalkotás legmagasabb jogának gyakorlatára.

A kinek e politika nem tetszik, csak kettő közül választhat még: vagy a forradalom, vagy a reactio politikája közül.

De bármint politikát akar valaki követni, mérje meg a mennyit a nemzet saját emberségéből tehet. Ne számítson európai érdekekre. Nem volt európai érdek Lengyelország felosztása, de a szent szövetség nem kérte azt Európától.

Ma még Napoleon hatalmának aranykorát éli, holnap talán sirja fölött a mult század utolsó s e század első évtizedének jelenetei ismétlődnek. Ki áll jól azon ingadozó trónról, melyet csak egy lángszű férfiú vas-despotismusa tart össze? S ha egykor Franciaország beháboruinak tüze közt ég és saját házának oltásával lesz elfoglalva, hol lesz az az Európa, a mely meg fogja menteni Magyarországot az orosz és porosz tervek azon fenyegetéseitől, melyeket Kállay képviselő mumusoknak lát, de a mely mumsus, hogy Pandora szelenczéjévé ne váljon, reánk s Ausztriára nézve is, attól függ, ha van-e a magyar nemzetben és van-e a dinastiában s Ausztria örökös tartományainak népeiben elég politikai és katonai bátorság, utógondolat nélkül nyújtani jobbat egymásnak a végső önvédelem lehető legóriásibb erejének kifejtését eszközölő becsületes egyetértésre?

Azzal vigasztalták magokat ezen nem aggódó képviselők, hogy az orosz-porosz szövetséggel csak a bécsi lapok akartak pressiót gyakorolni a magyar országgyűlésre; de hát a „Golos” és többi orosz lap valjon a centralizációt által volt-e arra vesztetve, hogy proclamálja, miképp „Galicziá-

ban s Magyarországon Erdélyt oda érte a Tiszáig mind muszkák laknak”? Valjon a Dispositions-fondból kitelik, hogy az orosz félhivatalos lapokat is megvesztegetések Ausztria részére a magyarok rémítgetésére!?

Azon roppantul komoly föllegeket, melyek kelet és észak Európa egén kelnek, a mi oratioink bármily hosszas harangozásai el nem távolítják.

Nekünk meg kell mondani a kormánynak, hogy cselekedjék gyorsan, hogy így minket is úgy a törvényhozási, mint az országos szervezkedési és felfegyverkezési cselekvésre mielőbb képesekké tegyen.

Egyetértésünkül s fegyvereink zörjésével hamarabb mumusá törpül az orosz-porosz alliance fenyegetése, mint Kállay és Madarász képviselők szónoklatától.

Hogy elérjük-e a célt, a mely előttünk van, hogy nem fogják-e az események megint az osztrák kormányférfiakra kiáltani a végzetes szót: „trop tard!” — Azt ma nem tudjuk, de az országgyűléstől esélyesség volt oly politikát követni, mely a kormány bizalmának s ezen alapult gyors cselekvésének útját ne állja, az országgyűlés nem szakította félbe munkálkodását, mert nincs szükség, hogy ő gyakoroljon erkölcsi nyomást a kormánynak Magyarország jogának restitutiójáért, ezen erkölcsi nyomást Európá jelen történelme gyakorolja reá, ha ő ezen történelem közeledő mennydörgését nem hallja, mennyivel kevésbé hallhatja meg Madarász ur szónoklatát! mert hisz bizony csekély tudó Madarász képviselőnek különben igen jól termelő tudója Európá tudójához képest!

Ha az európai fejlemények leczkékét nem érzi Ausztria kormánya, úgy bizony mi a legczikornyásabb oratioikkal is hiában leczkézük őt.

Im az idő szől mellettünk, az gyakorolja azon nyomást, melynek egy kormány sem állhat ellent.

A század Lohengrin-je a magyar. Egy kizárt szellem, mely a türelem szelid hatytui által vonatva jelent meg, készen állani, ha kell a nagy, a rettenetes ordaliára!!

Éppen akkor adták nemzeti színpadunkon a megmentés német rege-bűsét, midőn az országgyűlés többsége, a még mind habozó kormánnyal szemben habozás nélkül gyakorolja a loyalis türelem és bevárás politikáját.

Felismeri-e Ausztria az egyedüli mentő szellemet, az az ő felfogásától függ, de az országgyűlés többségének politikája ezen lehetőséget kizárni nem akarja.

E politika helyes, mert higgadt és bölcs, és eredménytel bízta, mert a haladó történelem szegődött melléje. Nem mi többé, mert mi jól látjuk a hozandó nagy áldozatok súlyát, látjuk, hogy jó és bal politika tőlünk rendkívül nagy áldozatokat követel, hanem az idő sürgeti Ausztriát egyetérteni Magyarországgal; az idő tanácsolja a magyar királynak, hogy ne engedje összezavartatni magyar koronája historiai jogát semmi más korona jogaival, mert a dinastia Magyarországot még akkor is megtarthatja helyes és bölcs politika által, midőn (a mitől Isten óvja) minden egyebet elvesztene.

A miket itt elmondék, nem bennrekedt oratio. Egy néhány vonást akartam letenni azon szempontok jellemzésére, melyek engem ösztönöznek a magyar országgyűlés többségének higgadt és alapos megtartásához.

Sajóhíra. Idei 144-dik számunk vezércikkében az első hasábon egyéb sajtóhíra közt egy értelemzavaró maradt ottan. Az utolsó előtti bekezdésnél ez áll: „hasznos dacz meg a magán életben, mert a nemzet sorsával sat.” e helyett volt írva: „hasznos dacz meg a magán életben, de a nemzet sorsával játszani nem lehet.” Ugyanez a cikk végén értelemzavaró hiba ez: „bármint viszhangokat hoztak” e helyett: „viszhangokat hoztak a Deák-párt bomladosásáról sat.” Ugyancsak alább ez van: „együtt állt az (a Deák-párt) ma is” e helyett: „együtt áll az ma is.”

Tisza Kálmán zárbeszédé

(a képviselőház dec. 6-diki ülésében.)

T. ház! Bocsanatot kell kérnem elsőbbségben is, azért, hogy a t. ház figyelmét még én is igénybe veszem. Azon jog, melyet szabályaink adnak arra, hogy indítványom védelmére még utóljára szót emelhessek, lezetem szerint kötelességemmel teszi azt, hogy a vitatások bezárásakor egyneműleg legfőbb észrevételeket, melyek indítványom ellenében felhozottak, megfelelő megkísértem.

Csupán és tisztán arra fogok szorítkozni. Ha tán mégis hosszabb lennék, mint óhajtottam: esedezem a t. ház türelmére.

Kezdenem kell mindenekelőtt egy igen t. barátom Eötvös József ur beszédével. Ő azt mondja: igaz, hogy alkotmányunk teljes visszaállítása előtt törvényeinket változtatnunk, vagy újabb törvényeket alkotnunk nem lehet; de nyilváníthatja az országgyűlés készségét arra, hogy bizonyos föltételek mellett egy vagy más törvényeinket változtatni kész lesz. Abban tökéletesen igaza van. Ezt országgyűlési feliratainkban mindannyiszor meg is tévők. Most azonban nem az kívántatik tőlünk, hanem az, hogy megmondjunk, hogy bizonyos föttosságu tárgyban minő elvek szerint, mily módon fogunk megállapodni. Én meggyőződésem szerint azt tartom, hogy ebbe nem mehetünk, mert e részletes nyilvánítások bizonyynal bírnak kötelező erővel reánk nézve, míg nem bírnak a kormánynak nézve, és a kormány valószínűleg olyan eljárást követne ezen megállapodás irányában, melyet már más alkalommal követett. T. i. kötelezőnek tekintené mindazokat, melyekben a mi nézeteink az övéhez hajlanak, és nem akarná elősmerni azokat, melyek országos jogaink biztosítását foglalván magukban, neki nem tetszenek.

Hallottam a t. házban többektől mondatni, hogy ne féljünk az országgyűlés megállapításaitól, hisz azok kötelező erővel nem bírnak.

Helyesen jegyzé meg ezek ellenében t. barátom Bónis Sámuel, hogy ha nem is törvényesen kötelező, de korlátoló erővel bizonyosan bírnak reánk nézve, és én azt kérdem, hogy ha nem bírnak még semminemű erkölcsi kötelező erővel is, ugyan miként hiszik azon t. képviselők, kik e nyilvánításuk által ő Felsége többi országainak népeit akarnák megnyugtani, hogy azok megnyugtására használnak.

Ha van azoknak bizalma adott szavunkhoz: megnyugtatta már őket azon nyilatkozatunk, hogy a mi érdekeikkel ellentézik, azt nem kívánjuk; ha nincs bizalmuk bennünk: akkor mi e nyilatkozatunkkal, melyekre nézve magunk kimondtuk, hogy semminemű kötelező erővel nem bírnak, bizonyosan nem fogjuk megnyugtani őket. Mert élni fog bennük azon meggyőződés, vagy legalább gyann, hogy, ha mi alkotmányunkat visszakapjuk, meg fogjuk változtatni határozatainkat.

Áttérve t. barátom azon indoklására, miért kívánta és miért kívánja még most is, hogy a közösen érdeklő viszonyok tárgyában megállapodásra jussunk; azt mondja ő, hogy kívánta azt; mert meg van győződve arról, hogy a képviselők a pragmatika sanctióból folyó kötelességeken kívül egyedül az ország érdekeit fogják szem előtt tartani, hogy tehát oly megállapítások vagy oly elvek nem fognak e képviselőházban elfogadtatni, melyek az országra nézve veszélyesek lehetnének. Osztom azon véleményem, hogy meg kell győződve lennünk arról egymás irányában, hogy készakarva, önszántából senki köztünk ily veszélyes elveket elfogadni nem fog. Hinnünk kell ezt mindnyájunknak mindnyájunk irányában, szükség, hogy ezen meggyőződés meg legyen az országban is, mert különben a képviselőház bátyáinak és tekintélyének vége volna. Azonban, t. ház! tévedni emberi dolog; esalhatanságot sem halandó ember, sem halandó emberekből álló testület magának nem igényelhet; és ellenkezőleg azokkal, melyeket itt elmondani hallottam, én ismerem és tudom, hogy a többség megállapodásai kötelezőnek; de azt, hogy esalhatatlanok volnának, soha el nem ismerem.

De uraim, ha elég volna munkálataink folytatásának igazolására azon hit vagy tudat, hogy az országgyűlés nem fog oly elveket elfogadtatni, melyek a házra nézve veszélyesekké volnának, hisz akkor bátran neki mehetünk a 48-ki törvények revisiójának, készíthetünk új törvényeket, mert ezen hitnek azok irányában is fenn kell állania.

Azt mondja továbbá a t. képviselő ur, hogy ő okvetlen szükségesnek tartja, hogy legyen az országban e tárgyra nézve egy erős közvélemény és ezt csak az országgyűlési tárgyalások által hiszi elérhetőnek. Elmondottam előttem, nem akarom ismételn, csak érinteni, hogy a közvélemény arra, hogy tödvös legyen, arra, hogy a törvények, melyek hoznának, megnyugtatók legyenek, az országgyűlési megállapodások előtt kell hogy alakuljon; elmondottam az is, mi az utja annak, hogy a házban erős közvélemény létezzék; mind e felett kijentette az eszközt, a mely által ez elérhető, a mult idő folyamában felküldött második felirat; erre csak azt kell hogy nyilvánítsam, hogy engemet, ha nem is lettem volna még meggyőződve arról, hogy a közügyeket tárgyalnunk s azokban megállapodásra

jutnunk most még nem szabad, a mit t. barátom a közvélemény szűkségességéről és arról, hogy az még nem létezik, mondott, bizton meggyőződött volna, — mert ha áll, hogy szűkség van ezen közvéleményre — a minthogy áll, és ha áll az is, hogy a közvélemény még megállapodva nincs, ez nem arra utal bennünket, hogy siessünk a közösen érdeklő viszonyok tárgyalásával, de igen is azt követeli, hogy várjuk, míg ezen közvélemény már megállapodva lesz. (Zajos helyeslés.) Azt is mondja tisztelt barátom, hogy inkább kívánja most a tárgyalást, mint kívánta tavaszkor, mert megváltozván az arány, mely köztünk s ő Felsége többi országai és tartományai között föállott, a veszélyt kevesebbnek látja; azt is mondja, hogy a germanizációs törekvések is kevesbednek azáltal, hogy Ausztria elvált Németországtól. Legelsőbbsen is azt jegyzem meg, hogy midőn azt mondja, hogy a veszélyt kevesbedett elismeri, hogy veszély van. Továbbá nem vitatom, mennyiben előnyösebb vagy hátrányosab ránk nézve az, hogy ő Felsége többi országai megkevesbednek, meggyengülnek. Mert hisz nekünk nem azon országok és tartományokkal van dolgunk, hanem fejedelmekkel van, és én azt mondom, hogy mihelyest mindazok, a melyekhez jogunk van, teljesítve lesznek, mi is bizonyynal teljesíteni fogjuk kötelességeinket.

De azt mégis kénytelen vagyok megjegyezni, hogy nem oshatkom azon nézetet, miszerint most, midőn azon országok és tartományok meggyengültek, inkább kell velük szorosabb viszonyba, szövetségre lépünk; én úgy gondolom, hogy a gyakorlati politika nem e tant hirdeti, de igen is azt, hogy kívált oly helyzetben, mint mi vagyunk, nem a gyengét, hanem az erősek szövetségét kell keresni.

A germanizációtól, szintén megvallo, a 18 év alatt történtek után nem félek, miután nem sikerült az a még ki nem merült államok erejével rendelkező absolutizmusnak sem.

Most pedig, midőn Ausztria Németországtól elvált, látom én a felsőbb körökben azon törekvést, visszaszerezni az elvesztett helyzetet, e törekvés pedig olyan, mely meggyőződésem szerint mind házunkra, mind magára a tróura, mind ő Felsége többi országai és tartományaira sokkal több veszélyt fog hozhatni, mint a mennyit a Németországnál maradás okozhatott volna.

Áttérek most tisztelt barátom Vas megye egyik kerülete képviselőjének beszédére. Természetes, hogy miután a mult napokban nyilvánítá, hogy beszédének azon részei által, melyeket mi magunk részéről gyanúsítónak hittünk és hibéztünk, ezt nem cizálta, mellőzni fogok mindent, mi ezen kellemetlen tárgyat megújthatná; mert én e nyilatkozatát tökéletesen és teljes örömmel elhiszem. Kimutatta azt egy tisztelt barátom és elvrokonom, hogy a mily éles ellentétet a logikával a tisztelt képviselő ur a kormány eljárásában felmutatott, ez az ő előadásában is benfoglatatik, a mennyiben bizonyosan vizsgálta a 48-diki törvények előleges revisióját s mégis kívánja, hogy tárgyaljunk a közös érdeklő viszonyokat, a melyekre ismét maga mondta, hogy azoknak tárgyalása a 48-diki törvények revisióját implice magában foglalja. A mi azt illeti, lehetne-e okot vagy ürügyet találni most a szakításra, erről meggyőződésem szerint nem lett volna szükség vitatkozásba bocsátkozni, mert én ugyan nem látom egyik iuditványban sem azt, hogy valaki most szakítani igyekezzék, nehezen gondolnám legalább, hogy iuditványomról, melyben nem akartam egyebet, mint hogy kérjük meg ő Felségét, figyelmeztetve a kiegyezés szűkséges voltára, hogy bennünket mielőbb oly helyzetbe tegyen, hogy a kiegyenlítés valósulhasson, és hogy eljárásunk által adjunk erőt ezen meggyőződésünknek, mondom, nem gondolnám, hogy erről azt lehetne mondani, hogy szakítási szándék által sugalmaztatott. Azonban ha szóba jött a kérdés, kénytelen vagyok kimondani, hogy ha ezt politikailag helyesnek, czélszerűnek tartanók, nem ugyan a szakításra, mert ezt az országgyűlés sohasem teite, de az országgyűlési értekezlet fonalá mások által történt elszakításának kimondására nem ürügyet csak, de okot is találhatnánk.

Hivatkozom e tekintetben igen tisztelt házunkfia és képviselőtársunk, Deák Ferencznek 1861. május 3-án tartott remek beszédére, melyben figyelmeztetett bennünket, hogy óvakodjunk különymeltem a szakítást előidézni, s azt mondja, hogy azon perc volna az, melyben kénytelenek lennénk az egyezkedés fonalát elszakítottan tekinteni, midőn tőlünk azt kívánnák, hogy az ujonez és az adó-megajánlási jogról mondjunk le.

Azt hiszem, hogy őt senki sem fogja azzal

vádolni, hogy valaha a kiegyenlítés útját nehezíteni és az értekezés fonálát erőszakkal megszakítani akarta volna; lelkünk tehát most okot és nem csak ürügyet ennek megtételére, mert hiszen az ujjonozási jogról lemondásunk teljesen kivárthatik, adomégajánlási jogunk is a minimumra szoríthatni célozzatik.

Tisztelt barátom igen szomorú képét rajzolja Austria helyzetének. A kőniggrázi csata óta, ugy látszik, nem nagyon erős bizalma van abban, hogy Austria sokáig fenállhasson, hogy Austria megerősíteni képes legyen. Fájdalom, hogy annyira vitte a dolgot annyi pénz- és véráldozat után — nagy rész a mi pénzünk és vértünk áldozata után — az önkénykedésével tehetetlenségét párosító abszolutizmus. Azonban elismerem ugyan, hogy annak, ha ez így van, hazánk jövődjére nézve roppant bódereje van; de azt mondom mégis arra nézve, hogy jelen helyzetünkben mit kelljen tennünk, annak nincs egyenes befolyása, nem Austriától, mint tisztelt barátom tévesen mondá, kérünk, s várunk valamit: kérjük és várjuk fejedelminktől alkotmányunk visszaállítását, a mi, ha teljesítve lesz, mint előbb is érintem, épp úgy fogjuk teljesíteni kötelességünket mi is, mintha ama csatát el nem vesztettük volna. Abban, hogy nem szabad Sámsonként az épület oszlopait halomra dönteni, csak azért, hogy velünk a gyűlölt ellenséget is a romok közé temessük, tisztelt barátomnak tökéletesen igaza van. Megnyugtathatja őt is az, mit maga nyilvánítani sziveskedett, hogy ez a bosszu politikájának következménye volna, itt pedig senki sincsen, a ki azt a politikát akarná követni, nincs tehát, ki ezt akarná eszközölni. De engedje meg t. barátom, hogy éppen oly tárgyilagosan és a nélkül, hogy föltennem, hogy csak egy is találkoznék közöttünk, ki arra hajlandó volna, kimondom, hogy éppen úgy, ha egy dűledező épületbe hanyat homlok berohannánk, a nélkül, hogy tudnánk: quid tunc, a nélkül, hogy kezeinkben lennének az eszközök, a melyekkel az épületet feltartjuk, ez sem óvatosság, sem hazafiság szempontjából nem lenne helyesíthető.

Két eshetőséget tesz fel t. barátom, mint az általa pártolt politika lehető eredményét; azt mondja t. i., hogy vagy megtagadja Austria, helyesebben fejedelmünk jogos kívánalmait teljesítését, és ekkor azon szomorú helyzetbe fogunk jönni, hogy fájdalmas szívvel kénytelenítve leszünk nyilvánítani, hogy az egyezkedés fonala megszakadt, kénytelenek leszünk megmondani hazánkfiainknak, kénytelenek megmondani küldöinknek, hogy elmentünk a kiegyenlítés érdekében azon határokig, a meddig mehetünk, de még távoli, még kétes veszélyektől félelemben lehetetlen volt, hogy beleegyezzünk hazánk azonnali megsemmisülésébe. Ebben tökéletesen osztozom nézetét, mert ha azon szomorú eset csakugyan bekövetkeznék, nem maradna más hátra, mint hogy fejedelmével együtt maga intézkedhessék mindazokban, melyekben egy államnak intézkedhetnie kell, mert ez esetben reményem, hogy a t. barátom által rajzolt veszélyeket elhárítani sikerülhet. Erre azonban az szükséges, hogy határozott állást foglaljunk el az általános ingatlanság közepette, szükséges, hogy mondjuk meg egyenesen a kiegyezés lehetővé tételének sine qua non-ját, szükséges, hogy ne adjunk alkalmat az idő, a most oly drága idő vesztegetését eredményező kételyekre. — Meglehet, keserű lesz a szer, melyet én ajánlok, legalább az lesz sokakra nézve.

De ugyan t. ház, mit mondanánk azon orvosról, ki komoly bajokkal szemben, mivel az orvoság keserű, azt nem kellő adagokban, hogy használhasson, hanem cseppenkint időt vesztegetve adná be.

Szász Károly képviselőtársam beszédére is van egy pár észrevételem. — Azt csak mellékesen jegyzem meg, miszerint meglepő volt rám nézve, hogy ő, mint a beszéd-formák szerint a mérsékelt párt tagja, azt hozta fel egyik indokul, hogy indítványomat nem fogadhatja el, mert annak körvonalozása nem elég erélyes.

Nekem soha sem fog eszembe jutni azon összehasonlításban, melyben ő ezt fölleltette, versenyezni akarni remek felirataink szerkesztőjével. De tiszt. barátomnak csak azt felelem, hogy én nem a kifejezésekben, de tetteinkben óhajtom az erőt (helyeslés a baloldalon) és a mi azt illeti, hogy mi ne akarnánk a jogfolytonosságot kifejezni, hogy mi ne akarnánk felelni, midőn az ildomoság azt kívánja, hogy felelni kell, ha szinte nemmel is, erre nézve csak arra kérem őt, legyen szives indítványomat és beszédemet a több elvokonaim beszédét figyelemre méltítani, és meg fog győződni arról, hogy mi a jogfolytonosságot kifejezni akarjuk és hogy mi felelni is akarunk, bár tagadhatlanul egy részben nemmel. — Egy okot hozott fel, mely ha több oldalról és még ma is nem említett volt, na, nem felelnék, mert azt hinném, hogy eléggé indokoltam első beszédemben, miért történik az, hogy mi nem akarjuk folytatni most az országgyűlési tárgyalásokat, midőn azok folytatásába mártius 3-án beleegyeztünk. De miután, mondom, ismétellen felhozott ellenünk, hogy az nem érthető, meg nem fogható, az képzeltetlen, hogy miképp mondhatjuk mi most, hogy az országgyűlési tárgyalásokat nem fogjuk folytatni, midőn mártius 3-án ezt nem tettük, a nélkül, hogy ismétlem a már elmondottakat, csak azt mondom, hogy azon körül-mény, mely szerint érvül hozatik fel ellenünk az

hogy egy oly uton, melyen egykor az első lépést megtettük, most, miután meggyőződünk, hogy ezen út célhoz nem vezet, a másodikat megtenni nem akarjuk, ez maga elég volna nézve, hogy a második lépés megtételétől visszatartózkodjunk, mert ily módon az első lépés után következik a második, a második után a harmadik és így tovább (helyeslés a baloldalon), isten tudja meddig. Én valóban szeretném tudni, hogy az én tisztelt barátomnak hányszor kell meggyőződnie valamely lépés célzatosan voltáról, hogy megállapodjék. Nekem ezen egyszerű tapasztalás is elég. (Helyeslés a balold.)

Tóth Lőrincz képviselőtársam beszédében egy hivat emlegetett; megvalloam és igen könnyen meg lehet, hogy annak egyszerűen az én prózái lelkületem az oka; de e hasonlatossággal mit akar mondani, nem tudom, mert hallottam én a mostani időben hídakról, az alkotmányosság a abszolutizmus közti híd áthidalásáról szólni, hallottam azt is, hogy ő hídakat akarnak képezni az abszolút kormánytól az alkotmányos miniszteriumhoz, és bizonyos tekintetben mindezek értelmét fel is fogtam; de azt mondja a t. képviselő ur, hogy nekünk nem szabad a hídépítéssel felhagyni, azért, hogy a folyam, a melyen keresztül építeni akarunk, apadni kezd; nem szabad azt várunk, hogy egészen is kiapadjon, és ez az, mit én nem értek, és bocsánatot kérek, ha felfogásom hibás; de én soha sem hallottam, hogy mi oly folyam, mely nem lehet más az én felfogásom szerint, mint ő Felsőé többi országai és tartományai, hogy mondom e folyam keresztlül valamely ismeretlen part felé akartunk volna hidat építeni. Bármint legyen ez azonban, azt mondhatom, hogy hiába fognánk híd építésével bajlódni mindaddig, míg a másik, az erősebb fél lerontja azt, a mit mi építünk. Azt mondta továbbá, hogy az én indítványomban a gravaminális politika felelevenítését látja. Nem hiszem, hogy ez analogia tökéletesen helyes legyen, de elfogadom azt, csak azt mondom, hogy akkor az egyik indítványra, éppen úgy illik, mint a másikra.

Mi volt ugyanis a gravaminális politika lefolyása a pozsonyi országgyűlésen? midőn a követek összejöttek s kimondták, hogy míg sérelmeik orvosolva nem lesznek, nem fognak tárgyalásba bocsátkozni. Ez azon gravaminális politika, a melyet az én indítványom kifejez. Később, midőn türelmük kifáradt, erőltük megcsókkent, azt mondták: nos jó, mi ragaszkodunk ugyan hűségesen és állhatatosan sérelmeink orvoslásához, de azért dolgozni fogunk. Ez a sérelmi politika második stadiuma, melyen a másik indítvány áll. Én részemről, engedjék meg nekem, hogy inkább ragaszkodjam a sérelmi politika azon stadiumához, melyen a nemzet követi még ingatlanul állanak.

T. képviselőtársam, Somogy megye egyik kerületének képviselője azt mondta, legalább úgy vettem ki szavaiból, miszerint rosálólág értelmezte és rosálólág nyilatkozott arról, hogy én említettem beszédemben a megváltozott viszonyokat.

Erre nézve csak azon megjegyzésem van, hogy ha az bibás lépés volt tőlem — miután azt a kegy. kir. leirat nyomán tettem — méltóztassék ezen hibát annak róni fel; a mi azon mondatát illeti, hogy a szándék nyers kimondása és az óvatosság simasága nehezen volna megegyeztethető — erre nézve megjegyzem, hogy én soha sem indítványoztam, soha sem mondtam azt, hogy szándékainkat nyersen mondjuk ki, csak azt óhajtottam és óhajtom ma is, hogy mondjuk ki azokat bátorozottan; és nem szeretném, ha a nyers és határozott kifejezések egyértelműeknek vétetnének: mert akkor mivel embernek, mint az én igen t. barátom, s engedje, hogy magamat is azok közé számítsam — határozottnak nem lehetne lennie; figyelemzettet bennünket, hogy ne kapkodjunk oly ábrándok után, melyek őseinket mindig megcsalták, és bennünket is meg fognak csalni.

T. ház! Tudom én is a történelemből, hogy voltak percek nemzetünk életében, midőn a bécsi kormány központosító abszolutistius törekvései folytán a nemzet egy másutt keresendő szabadság ábrándja által vezéreltetett.

Ábránd maradt ez és ábrándozók voltak azok, kik arra törekedtek, mert törekvéseik nem sikerültek, és bár tudjuk is azt, hogy ezen ábrándoknak és ábrándozóknak köszönhetjük nagy részben azt, hogy alkotmányunkat tökéletesen megsemmisíteni nem lehetett, én mégis kezdek fogok a képviselő urral abban, hogy ne induljunk most ily ábrándok után. De engedje meg a t. ház, hogy én még egy más ábrándot és más irány ábrándozókat említek föl, mely ábrándozók hazánkban hasonlólag voltak e 300 év alatt; voltak ugyanis hazánkban mindig, kik reményltek, hogy a bécsi kormány fel fog hagyni Magyarország megsemmisítésére intézett törekvéseivel, és hogy tisztelben fogja tartani hazánk törvényeit, alkotmányát.

E remények is ábrándok, és azok, kik ez után törekedtek, ábrándozók maradtak, mert ezen remények sem teljesültek mai napig sem. A mint óvakodni kell a másik ábrándtól, úgy óvakodnunk kell ezen ábrándtól is, mert ez gyűngíti erőnket, elaltatja elővigyázatunkat. (Helyeslés.) Képviselő ur ezáfolván azokat, miket Komárom városa képviselője mondott, azt mondja, hogy a mit ezen utóbb nevezett t. barátom, mint a Lajthán túli népeknek az alkotmányos monarchiára nézve levő fogalmát felállított, hogy az csak is a centralista párt nézete

volt. Én, t. ház, tudom, hogy különböző nézetek, különböző pártok vannak ő Felsőé többi országai és tartományai: tudom azt is, hogy ezen pártok közt programjaikra nézve elég lényeges eltérések vannak; de fájdalom, még soha sem lehettem oly programot, mely az állam legfőbb ügyeire nézve Magyarország beolvását magában nem foglalta volna; kisebb vagy nagyobb autonómiát adnának ugyan, de mindig benne volt ezen eszme. Nem akarom én ezért ama népeket, nemzeteket vádolni; vád érheti csak a kormány eljárását, mely már hosszabb idő óta csak úgy remélhetvén fenntarthatni az abszolutizmust, hogy az egy korona alatt élő népek és nemzetek közt a bizalmatlanság magvait bontja el, ily helyzetbe hozott minket. Hiszen mi történik ma is? Azt mondják ő Felsőé többi országai népeinek, nem adhatjuk meg nekik az alkotmányt, mert ez a Magyarországgal kiegyezést nehezítene, mert ezt Magyarországon sérelemnek tekintenék; holott tudhatja mindenki, ha tudni akarja, hogy mi igenis sérelemnek vesszük azt, ha egy új alkotmányért ősi alkotmányunkat elvenni akarják, de hogy ha ama népek- és nemzeteknek valódi alkotmányt adnak, mi éppen úgy fogunk örülni, mint ők maguk. (Helyeslés.)

És mit mondanak nekünk? Nekünk azt mondják, hogy meg kell változtatni alkotmányunk legfontosabb, leglényegesebb részeit, mert ő Felsőé többi országai és tartományainak alkotmányos törekvései ezt követelik. Kérdem: e szerencsétlen politika hová vezet, ha sikerül a kormánynak csak ugyan elhitetni a nemzetek- és népekkel, hogy ők kölcsönösen egymás jólétének elháríthatlan akadályai, igen természetes, mindegyike ezen népek és nemzeteknek arra fog törekedni, hogy szétszazza azon kapcsolatot, melyekkel egymáshoz kötve vannak, és ha ez nem sikerül, ez nem a kormány kevés igyekezetéből, hanem csak a még a rosban is tehetetlen voltából foly. (Derűtlenség és helyeslés.) Ha pedig teljesen nem sikerül is ezt elhitetni, akkor is előidézi azt, hogy sem a népek egymás iránt, sem a népek a kormány iránt nem lehetvén bizalommal, egy bekövetkezendő veszély idejében nem fognak közreműködni, és a legnagyobb csapások érhetik a trónt és az államot. T. Somssich Pál képviselőtársam azt is felemlítette Komárom város képviselője, tisztelt barátom Ghiczy Kálmán ellenében, hogy nem helyesítheti, hogy mi, kik a jogos tét követeljük, kik az alkotmány visszaszerzésére törekszünk, a fait accomplit-ra hivatkozunk. Ebben, ugy hiszem, hogy félreértés van, mert én legalább úgy fogtam fel, hogy tisztelt barátom nem mint saját politikájának alapjára hivatkozott erre, hanem csak azt akarta ezáltal indokolni, hogy miért nem vár nagyon sokat az európai közvéleménytől; azért ugyanis, mert azon európai közvélemény a fait accomplit szokta elismerni. Engedje meg a t. képviselő ur, hogy nekem is szabad legyen csodálkoznom azon, hogy az igen tisztelt képviselő ur, pár perczet később, a mint figyelemzet bennünket, hogy ábrándok után ne kapkodjunk, Komárom városa képviselője, t. barátom ellenében — védelme alá vette az európai közvéleményt, mint olyant, mely az ily fait accomplit által sújtott népek ügyét részvéte és pártfogása alá szokta venni. (Helyeslés baloldalon.)

Most t. ház! mert valóban magam is óhajtanék beszédem végéhez jutni, szabad legyen igen tisztelt képviselőtársam Madarász József előadására egy pár szót elmondani. Igen természetesen nem lehet czélom ezáfolni őt, mert a jelen kérdésben vele tökéletesen egyetértek; nem lehet czélom megátadni, ellensúlyozni akarni előadását, mert a legtöbbre nézve, melyet előadott, vele egyetértek. Csak azt, a mit ő ezen országgyűlésnek az elnapolásig követett politikájáról szólott, saját szempontomból akarom megvilágosítani. Ő ezen politikát rosálja, és a rosálás egyik indokul azt is felemlíti, hogy az semmit nem eredményezett. Lehetne ugyan már az ellen is kifogásom, hogy valamely politikát, tisztán eredménytelensége miatt lehessen elítélni, és maga ő is az 1865-ki politikát helyeselte, pedig közjogi helyzetünknek javítására annak sem volt — mert nem lehetett — több eredménye, mint a jelenleg követett politikának; azonban én tagadom azt, hogy az országgyűlésnek az elnapolásig követett eljárása minden tekintetben eredménytelen volna. Tagadom ezt, kivált azoknak szempontjából, kik, mint én, 1861-ben a határozati pártba tartoztunk; a múlt országgyűlés alatt a jobb centrum által követett politikát, ha nem is olvadtunk bele, mi is helyeseltük, és mi is támogattuk. A múlt évben sikerült volt az ország nagy részében elhitetni azt, hogy a nemzet szenvedéseinek, melyekkel 1861 óta sújtott, az 1861-ki képviselőház merev magatartása és különösen a határozati pártnak tulcsapongása volt oka. Mi tudtuk azt, hogy ez nem áll, de a mit mi tudtunk, aziránt fel kellett világosítani a közvéleményt is, de ezt nem tehetjük másként, mint ha pártoltuk a jobb közép ama politikáját, a mely szerint nem sértve jogainkat és törvényeinket, a szélső határig elment a kiegyenlítés érdekében.

A közvélemény csakugyan f. i. világosított, és ez az elnapolásig követett politika eredménye; miután igen sokan emlegették a következetességet, legyen szabad nem ezáfolásán, hanem csak saját magam nézete felállítására végezt elmondani, hogy mit tartok én politikai következetességeknek. Én elismerem, hogy a következetesség a po-

litikai morálnak egyik része, és azt tartom, hogy következetesnek kell lenni minden embernek azon czélban, melyet maga elébe kitűzött. Kevetkezetesen kell követnie egy irányt, egy czélt mindaddig, míg azt el nem érte, és ki ez ellen vét, vé a politikai morál ellen. De nem osztom azon nézetet, hogy következetesség szempontjából minden változott viszonyok között és mindig ugyanazon eszközökkel kelljen élni. Én részemről azt tartom, hogy ki a következetességet az eszközök ugyanazonosságába helyezi, az eszközöket a czél fölé helyezi.

Bevégeztem t. ház előadásomat. Indokoltam első beszédemben, a mennyiben lehetett, indítványomat, most igyekeztem megfelelő nemelyekre, melyek az ellen felhozattak; mitő sikerrel, a felett a t. ház fog határozni. Vérmes reményeim természetesen nincsenek, azonban bármiként tüssön ki e határozat, az én indítványom fogadtassék el, vagy — mint bizonyosan mondatom — annak ellenkezője: nem tehetek egyebet, minthogy teljes szívvel és lélekkel kívánjam, hogy bármi legyen a t. ház megállapodása, az hazánk jólétének fölvirágoztatására szolgáljon. (Eljenzés.)

T. ház! Nem kallemetes dolog, politikai kombinációban csatlakozni, nem kallemetes, kivált, midőn csatlakozásunk a tények által mindenki előtt nyilvánvalóvá tétetik! De mégis lelkem mélyéből fohászok, hogy ha az enyémmel ellenkező nézet állapítatik meg, ne a t. ház többsége, mely azt elfogadta, de én legyek az, ki csatlakoztam! (Zajos eljenzés.)

Ghiczy Kálmán beszéde

(a képviselőház dec. 3-iki ülésében.)
(Folytatása és vége.)

A következetesség, jelen eszeleményeinknek megegyezése az előzőkkel. De, midőn ezt vizsgáljuk, nem szabad a történelmet ott kezdenünk, hol akarjuk, hanem vissza kell eredetig, kezdetig mennünk; és miután az országgyűlési alkotmányos küzdelem, melyet mi folytatunk, az 1861-dik évi országgyűlésben kezdődött, jelen eszeleményeinknél azon országgyűlés eljárását szem elől tévesztünk nem szabad, és ha ezt tesszük, kétségtelen, hogy 1861-ki eljárásunkhoz következetesek akkor leszünk, ha t. barátom Tisza Kálmán indítványát elfogadjuk; ha ezt tesszük, nem leszünk következetlenek a jelen országgyűlés eljárásához sem, mert ismételve mondvá volt már, hogy ez eljárásnak alapja kérelmeink teljesítésének reménye volt, ez alap megszüntével tehát következetesen nem folytatható. És ha ennek ellenében az mondatik, mint több ízben is hallottam, hogy mártius 3-án érkezvén kérelmitőknek első megtagadása, most másodikát is csak azt kell tennünk, a mit az első ízben eszeledtünk: erre nézve megjegyzem, hogy ez állítás csak akkor tarthatnánk fel, ha állítanánk az, hogy a minor ad maius — áll az okoskodás, és hogy a második s így már határozottabb megtagadás egyenl az elsőnél, nem több érvényű. Az mondatott azonban több érdemes képviselő ur részéről, hogy a most érkezett k. kir. leirat kedvezőbb annál, melyet mártius 3-án hallottunk, hogy nem teljes megtagadása kívánalmainknak, hogy közeledési pontokat foglal magában és legfeljebb csak homályosnak és orakulum-szerűnek mondhatatik.

Én e nézetet, t. ház, nem osztom, én e királyi leiratot világosnak, határozottnak és jogos kívánalmaink teljes megtagadásának tekintem, azért, mert kívánságaink egy részének is teljesítését oly feltételekhez köti, melyeket az ország már ismételve elfogadhatlanoknak jelentett ki.

Hogy véleményemet indokolhassam, engedje meg a t. ház, hogy az érkezett leirat igazi értelmét fejthessem ki, a mire több képviselő urnak e házban előttem tett nyilatkozatai által magamat felhíva érzem.

Az igaz, t. ház, a kir. leirat csak az elveknél összhangzását, az azonos elvek iránti előlege megegyezést kívánja azon államügyekre nézve, melyeket megemlít, de kívánja az országnak ez elvek összhangzásairól örökös kötelezettségét, kívánja az azonos elvek iránti előleges, de örökös megegyezést.

Kívánja tehát, más szavakkal mondvá, hogy Magyarország gyűlése ezen államügyek iránti önálló törvényhozási jogát most egyszer mindenkorra gyakorolván, arról véglegesen lemondjon és azt egy más központi hatalomnak adja által.

A kir. leirat továbbá, t. ház, nem kívánja az összes pénzügy, hadügy, kereskedelmiügy közösséget kimondani, mint ez eddig mindig követeltetett, de kívánja olyanoknak kijelenteni ezen ügyek főbb ágazatait, a melyeken ezen ügyeknek egész összege, mint ugyanannyi alapon nyugszik. Így pl. a hadsereg vezényletének, belserveszetének, költségének, kiegészítési módjának, szolgálati idejének meghatározása magában foglalja vagy okvetlenül szabályozza mindazt, a mit a törvényhozás lényegest tehet a hadügy körül. A vámügy, a külkereskedelmi rendszernek főalapja. S ugy látszik, itt, mintha a kir. leiratban csak a vámügy levén említve, a belkereskedés a magyar törvényhozásnak hagyott volna fenn. Ez azonban, nézetem szerint, csak látszólagos, mert nem említve egyrészt azt, hogy a vámügy, szabályozásával együtt járó nemzetközi kereskedelmi viszonyok visszatartanak a belkereskedési s egyéb törvényekre és azoknak módosítását, megváltoztatását, mint számos pl.

